

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken heeft enkele vragen en opmerkingen over de brief van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 15 oktober 2012 (TK 29 934 nr. 29) over het de monitor van de Wet dwangsom.

De fungerend voorzitter van de commissie,
Wolbert

Griffier van de commissie,
Van der Leeden

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de voorliggende monitor van de Wet dwangsom en beroep bij niet tijdig beslissen (hierna: Wet dwangsom). Deze leden hebben enkele vragen en opmerkingen.

Deze leden kunnen instemmen met het voornemen om het bij het amendement Van der Staaij aan de wet toegevoegde onderdeel weer uit de wet te halen. Het komt ook de leden van de PvdA-fractie als te formalistische en bureaucratisch over dat burgers per se schriftelijk zouden moeten instemmen met een verzoek van een bestuursorgaan tot uitstel van de termijn voor het geven van een beschikking.

Ook kunnen deze leden instemmen met het vasthouden aan de beslistermijnen, ook al zijn gemeenten voor het geven van een beschikking afhankelijk van informatie van externe bronnen. De toenmalige initiatiefnemers van de Wet dwangsom hebben terdege rekening gehouden met deze genoemde complicatie en waren kortweg van mening dat de beslistermijnen ter zake voldoende ruimte boden voor een tijdige beslissing en dat overschrijding van de termijn vanwege het gebrek aan informatie tot de verantwoordelijkheid van het bestuursorgaan behoorde en niet tot de verantwoordelijkheid van de aanvrager.

Ook hebben de initiatiefnemers er destijds bewust voor gekozen om voor de ingebrekestelling geen vormvereisten te stellen. Naar de mening van de leden van de PvdA-fractie passen hoogdrempelige vormvereisten niet binnen de systematiek van de Algemene wet bestuursrecht noch binnen de aard van deze wet die immers juist bedoeld is om procedures tegen de overheid inzichtelijk en begrijpelijk te maken. Deze leden zien in de monitor geen reden om hier van nu af te wijken. Het blijkt immers dat de vormvrije ingebrekestelling in vrijwel geen enkele gemeente problemen oplevert, terwijl het stellen van vormvereisten alleen maar zal bijdragen tot administratieve lasten voor de burger en daarmee een onnodige drempel opwerpt voor het gebruikmaken van het recht op een dwangsom. Tenslotte delen de leden van de PvdA-fractie de mening van de regering dat de Wet dwangsom een belangrijke bijdrage levert aan een meer tijdige besluitvorming bij gemeenten en andere bestuursorganen. Alleen al het bestaan van deze wet en de daarop volgende discussie en bewustwording bij bestuursorganen draagt daaraan bij. Daarbij komt dat op het moment dat de wet ook bij burgers meer bekend wordt en vaker gebruikt zal gaan worden, de effectiviteit van de wet in de zin van tijdiger besluitvorming zal toenemen. Wat doen de minister en bestuursorganen om de bekendheid van de wet onder de doelgroep van burgers te vergroten?

Overigens zijn de leden van de PvdA-fractie niet de mening van de bestuurlijke monitorcommissie toegedaan dat de Wet dwangsom afgeschaft zou moeten worden. Zij delen de mening van de minister dat deze wet zijn nut bewijst en daarom behouden moet blijven. Dit alles wil niet zeggen dat laagdrempelige vormen van voortijdige geschiloplossing niet de voorkeur genieten, boven het moeten hanteren van een dwangsom of zelfs het moeten maken van een gang naar de rechter. Bestuursorganen, waaronder niet in de laatste plaats gemeenten die door middel van een simpel telefoongesprek met de burger informatie uitwisselen, standpunten uitleggen en begrip kweken, zullen immers minder snel geconfronteerd worden met zwaardere middelen. Dat maakt een dwangsom of de mogelijkheid van direct beroep bij niet tijdig beslissen niet per definitie overbodig. Kan de minister desalniettemin toch een nadere inhoudelijke reactie geven op de bezwaren die er leven bij de bestuurlijke monitorcommissie en de Nationale ombudsman tegen de Wet dwangsom?

De leden van de SP-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de voorliggende monitor van de Wet dwangsom. Niet duidelijk is wat de Wet dwangsom heeft bijgedragen aan het verbeteren van de kwaliteit van de dienstverlening door gemeenten, met name het tijdig nemen van

besluiten. Terwijl dit in de ogen van de SP-fractie wel het belangrijkste doel van de wet was. Waarom kon dit niet worden vastgesteld? Acht de minister het zinvol om door te gaan met deze wet, als de invloed op de kwaliteit van de dienstverlening en de snelheid van het nemen van beslissingen niet aantoonbaar is? Hoeveel is in totaal uitbetaald op basis van deze wet?

De leden van de SP-fractie merken op dat gemeenten aangeven dat de schriftelijke instemming van de aanvragen met uitstel van een beslissing formalistisch en bureaucratisch te vinden. Veelal wordt de werkwijze van mondelinge instemming gehanteerd. Heeft deze afwijking van de wettelijke bepaling geleid tot problemen of misverstanden? De leden van de SP-fractie begrijpen de wens van de minister om de wet hierop aan te passen. Zij vragen wel aandacht voor de noodzaak om duidelijkheid te bieden: voor de aanvrager moet altijd helder zijn dat het gaat om een vraag om uitstel van een beslissing en wat diens rechten zijn. Deze leden pleiten ervoor om wel de schriftelijke bevestiging van de afspraak van de kant van het bestuursorgaan wettelijk vast te leggen.

De leden van de SP-fractie merken op dat gemeenten aangeven in een aantal gevallen niet te kunnen voldoen aan de beslistermijn omdat zij voor het besluit afhankelijk zijn van externen. Heeft dit veel problemen veroorzaakt bij gemeenten? En welke kosten zijn daarmee gemoeid? De leden van de SP-fractie zijn minder enthousiast over het voornemen van de minister om in de Wet openbaar bestuur een bepaling op te nemen op grond waarvan een verzoek om informatie kan worden afgewezen omdat deze kennelijk onredelijk is, bijvoorbeeld omdat het bestuursorgaan op goede gronden vermoedt dat het verzoek is ingediend om voor een dwangsom in aanmerking te komen. Deze leden zijn van oordeel dat die bepaling zo beperkt mogelijk moet worden gehouden. Immers, als archieven en bestanden van gemeenten op orde zijn is elk Wob-verzoek binnen redelijke termijnen af te ronden. Zij pleiten er dan ook voor om met de gemeenten goede afspraken te maken over archivering.

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de monitor van de minister, en de daarbij behorende stukken, over het onderzoek naar de uitvoeringspraktijk van de Wet dwangsom bij gemeenten. Deze leden merken op dat het rapport in november 2011 is afgerond. Waarom heeft de minister ervoor gekozen het rapport pas een jaar later openbaar te maken?

De leden van de D66-fractie constateren dat de minister aanbeveelt dat het mogelijk moet worden om anders dan schriftelijk akkoord te gaan met het uitstel dat de gemeente vraagt. Hiermee zou de tekst van art. 4:15 tweede lid onder a Algemene wet bestuursrecht gaan luiden zoals deze luidde voor het aannemen van het amendement Van Der Staaij. Volgens de toelichting bij dit amendement is deze bepaling bedoeld om interpretatieverschillen te voorkomen. Gemeenten geven aan deze bepaling formalistisch en bureaucratisch te vinden. De leden van de D66-fractie zijn van mening dat de monitor te weinig ingaat op de mogelijke problemen van interpretatieverschillen. Voorziet de minister hier geen problemen? Zou dit bijvoorbeeld aanleiding kunnen zijn voor bewijsrechtelijke problemen? Bij wie ligt de bewijslast om aan te tonen dat er uitstel is verleend en voor hoe lang? Nemen de administratieve niet juist toe door rechtsonzekerheid en onduidelijkheid?

Verder geeft de minister aan dat de mogelijkheid tot opschorting van de beslistermijn in het geval er advies wordt gevraagd bij een derde niet wenselijk te achten. De leden van de D66-fractie vragen de minister hoe hij aankijkt tegen het voorstel uit het Regeerakkoord dat decentralisaties in principe gericht zullen worden op 100 000+ gemeenten. Welk effect verwacht de minister dat dit heeft op de termijnen bij extern advies? En welk effect denkt de minister dat de opschaling van gemeente meer in het algemeen zal hebben voor de tijdigheid van beslissingen?

Voorts adviseert de monitor om de vormvereisten aan de ingebrekestelling aan te laten sluiten bij vormvereisten die gelden voor het indien van een bezwaarschrift, aldus de leden van de D66-fractie. De minister geeft aan dat de procedure niet weer ingewikkelder gemaakt moet worden en geeft aan dat de gemeenten goede praktische oplossingen hebben gevonden. De leden van de D66-fractie vragen de minister dit nader toe te lichten.

Verder bevelen de onderzoekers de beslistermijn voor uitwerking of wijziging van een bestemmingsplan te verruimen van 8 tot 12 weken. De minister geeft aan dat het hier een kwestie van timing en planning betreft en dat ook kleine gemeenten minstens één keer per maand vergaderen. De leden van de D66-fractie vragen de minister of hij meent dat de «100 000+ gemeenten»-plannen van het nieuwe kabinet een positief effect zullen hebben in dit verband.

Het kabinet besloot in 2010, mede naar aanleiding van de motie Dittrich, dat uitgekeerde dwangsommen gepubliceerd zouden worden op de websites van de betreffende ministeries. Lagere overheden werd opgeroepen hetzelfde te doen. In januari 2012 bleek dit niet altijd te gebeuren. Kan de minister aangeven hoe het daar nu mee staat en wat gaat de minister er aan doen om deze transparantie verder te bevorderen? De leden van de D66-fractie vragen of de minister zelf wel volledig inzicht in de totale bedragen aan dwangsommen die door de verschillende overheidsinstellingen worden betaald. Zo ja, kan hier een overzicht van worden gegeven?

Heeft de minister kennis genomen van de brief van de Nationale ombudsman, waarin hij pleit de Wet dwangsom af te schaffen, zo vragen de leden van de D66-fractie? Wanneer komt de minister met een reactie op deze brief? Wat is uw reactie op de mening van de Nationale ombudsman dat de Wet dwangsom niet het juiste middel om snellere reactietijden van de overheid te bewerkstelligen? Hoe kijkt de minister aan tegen de mening van de Nationale ombudsman dat deregulering en een open, positieve benadering te verkiezen zijn boven een juridiserende top-down benadering en dat in de zienswijze van de Nationale ombudsman de dwangsom een te negatieve benaderingswijze is om gemeenten te houden aan de wettelijke beslistermijnen?

De leden van de D66-fractie vragen zich af of de minister kennis heeft genomen van het VNG discussiestuk «De transparante gemeente» waarin ook zij pleiten voor het afschaffen van de Wet dwangsom? Volgens de VNG moet de impact van oneigenlijk gebruik niet worden onderschat; gemeenten ontvangen geregeld verzoeken op grond van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) die enkel gericht lijken op het verdienen van geld. Zij wijzen erop dat er een afrekencultuur aan het ontstaan is waarbij wantrouwen de basis is van veel Wob-verzoeken. Uit de monitor Wet dwangsom komt echter het beeld dat dat allemaal wel meevalt. Hoe wordt deze discrepantie verklaard?

De leden van de D66-fractie zijn een voor een transparante overheid. Overheidsinformatie hoort dan ook in beginsel openbaar te zijn. Inperking van de Wob vinden deze leden dan ook onwenselijk. De minister heeft aangegeven dat de Wob zal worden aangepast mede met het oog op het voorkomen van oneigenlijke verzoeken die erop gericht zijn een dwangsom af te dwingen. Uit de monitor blijkt dat een ruime meerderheid van de gemeenten in 2009 en 2010 een aanvraag op tijd kon afhandelen. Graag ontvangen deze leden hier een reactie op van de minister. Daarnaast vragen deze leden of het niet juist in de rede om meer transparantie te betrachten, door het actief openbaar maken van overheidsinformatie en het aanbieden van open data. Zou dat niet een en de transparantie van de overheid te goede komen en de lasten van de bestuursorganen verlichten? Graag een reactie van de minister hierop.

De leden van de SGP-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de monitor over de Wet dwangsom bij niet tijdig beslissen. Naar aanleiding van het standpunt van de minister over de aanbevelingen willen deze leden enkele vragen stellen over de eis dat schriftelijke instemming is vereist bij de opschorting van de termijn. Deze leden hebben de indruk dat het door de minister ingenomen standpunt ervoor zorgt dat er toch onduidelijkheid gaat bestaan over de mate waarin burgers instemmen met opschorting van de termijn. Op welke manier is bij het voorstel van de minister gewaarborgd dat gemeenten niet werken met veronderstellingen, maar vanuit de zekerheid dat burgers instemmen met opschorting van de termijn? Welke mogelijkheden zijn er in dat geval voor burgers om zich te verzetten tegen een aanname door de gemeente die niet in overeenstemming is met de feiten? Hoe wordt gewaarborgd dat de instemming uitdrukkelijk is gedaan of zonder twijfel uit de feiten kan worden afgeleid?